

FORENINGEN NORDEN

Medlemsblad for Foreningen Norden Fredensborg
Nr. 77 marts 2021

fredensborg.foreningen-norden.dk

Formandens klumme

Så længe jeg kan huske, har jeg været fascineret af de oprindelige folk rundt omkring i verden – indianere, buskmænd, aboriginere, tuaregerne, mongoler og vores egne nordiske inuitter og samer. Det er deres evne til at leve og overleve i de ofte meget barske egne såvel som deres kultur og natursyn, der imponerer mig.

De betragter sig ikke som herrer over naturen, men som en del af den. Naturen er hellig og alt der lever, dyr og planter, skal behandles med respekt og omtanke.

Den måde at tænke og leve på har givet konflikter med de omgivende samfund. De oprindelige folk har været ringeagtet, og deres områder er blevet overtaget og udnyttet af kolonisatorer.

I dette nummer bringer vi nogle artikler om samerne, der er Europas eneste nomadefolk. De vandrer med deres renflokk over det nordlige Skandinavien og Rusland, men deres levevis er truet.

I flere århundreder er de blevet trængt og deres græsnings- og vandreruter ødelagt. Nu truer klimaændringer også deres eksistens. Men måske er det på tide at lære noget af samerne og deres natursyn.

Læs mere i artiklerne om samerne og Jonna Odgaards romanserie De otte årstiders folk

Læseværdig er også Kerstin Ekmanns trilogi Guds barmhjertighed, Rørte vande og Skrabelodder, der handler om mennesker og kultursammenstød i det nordligste Sverige.

**Udgivet af Foreningen Norden
Fredensborg lokalafdeling
norden.fredensborg@gmail.com**

cvr 32709745

Redaktion: Bestyrelsen

Ansvarshavende redaktør:

Lisa Juhler

Oplag: 125 eksemplarer

Forsidefoto: Skovbund med bl.a.
mosepil og fjeldbirk, Lapland 2012.

Fotograf : Dorte Demant

Foreningen Nordens bestyrelse:

Lisa Juhler, Axel Møllers vej 4,

3490 Kvistgård ☎ 2251 0829

Dorte Demant, Baunebjergvej 214

3050 Humlebæk ☎ 2097 8126

Jan Hellen, Bygvænget 826

2980 Kokkedal ☎ 4016 5105

Ina Laursen, Baunebjergvej 15 C

3050 Humlebæk ☎ 4919 1274

Bjørn Sandberg, Hvedevænget 48,

2980 Kokkedal ☎ 6130 2980

Kontingent:

Personligt medlemsskab: 295 kr.

Husstandsmedlemsskab: 390 kr.

Pensionist: 195 kr.

Pensionistpar: 240kr.

Skolemedlemskab: 495 kr.

Biblioteksmedlemsskab: 395 kr.

Mens vi venter på vaccinen

Vi håbede, at vi i løbet af foråret kunne have planlagt og afholdt arrangementer. Det er dog meget usikkert, hvornår samfundet åbner så meget, at det er muligt og sikkert at mødes.

Vi skal efter vedtægterne afholde generalforsamling i marts. Det kan vi ikke overholde. Men vi vil naturligvis afholde generalforsamling, så snart det er muligt.

Lige så snart vi har en dato, melder vi den ud og naturligvis med 14 dages varsel, som vedtægterne kræver det.

Foreningen Norden er en vigtig del af det nordiske samarbejde.

2020 har været et specielt år med covid-19 pandemien, som har begrænset mange aktiviteter i det danske samfund - i det offentlige såvel som i det civile samfund. Tilsvarende har situationen været i de øvrige nordiske lande.

Vi har under pandemien oplevet, at det nordiske samarbejde er kommet under pres. Og det har været en bekymring i Foreningen Norden lige siden pandemien ramte Norden. Med lukkede grænser - også mellem nordiske lande, forskellige strategier i håndteringen af pandemien og en til tider kras mediedækning af nabolandenes håndtering, er der risiko for, at tonen mellem de nordiske naboer ændres. En undersøgelse lavet af Foreningen Norden i Sverige viser, at lukkede grænser medfører slitage på de folkelige relationer.

Man kunne håbe, at pandemien kan fungere som et "wake up call" således, at vi i fremtiden kan få et styrket nordisk samarbejde og sammen være bedre forberedt på kommende kriser, som f.eks. klimakrisen og evt. nye pandemier, og kan takle dem i fællesskab. Et tæt og fungerende krisesamarbejde er vigtig for trygheden fremadrettet. Også i en global kontekst er nordisk samarbejde vigtigt. Hver for sig er de nordiske lande små, men sammen kan vi gøre vores røst hørt. I en mere usikker verden er det vigtigt at værne om de venner vi har.

Det er nemmere at åbne de fysiske grænser end de mentale. I tiden fremover bliver det vigtigt at arbejde for at styrke de mellem menneskelige relationer i Norden.

Så Norden er stadig vigtig! Som medlem af Foreningen Norden markerer du, at de mange mellemfolkelige kontakter og venskaber i Norden skal tages alvorligt og styrkes. Foreningen Norden skaber kontakter og oplevelser samt knytter bånd mellem nordboerne ud fra devisen: kendskab giver venskab.

Desværre har det i 2020 og indtil nu i 2021 stort set været umuligt at gennemføre arrangementer i foreninger og dermed også i Foreningen Norden, Fredensborg lokalafdeling.

Bestyrelsen for Foreningen Norden, Fredensborg lokalafdeling, håber, at I fortsat vil støtte den nordiske sag og være medlem i foreningen. Og altså betale jeres kontingent for 2021, som I modtager en opfordring til sammen med dette medlemsblad.

I Foreningen Norden er vi taknemlige for jeres trofasthed. /JH

Stort tillykke - Halsnæs fejrer 50 års venskabsbyjubilæum

Formand for Foreningen Norden Halsnæs, Henrik Albæk, beretter:

12. januar 1971 var datoen, hvor Hundested Kommune oprettede venskabsbyforbindelse med den svenske by Båstad.

Ved et møde på Hundested Rådhus mellem ordførende Henry Wester fra Båstad, borgmester Bent Sørensen Hundested og formand for lokalforeningen Norden Niels Pedersen.

Hasse Højgrav fortæller om Knud Rasmussen under en udflugt i august 2011.

Hundesteds forbindelse til Båstad opstod ved, at hjemmeværnskompagnierne i de 2 byer siden sidst i 1960-erne havde holdt årlige øvelser mod hinanden, såkaldte tävlinger.

Baggrunden for, hvorledes disse tävlinger er opstået ligger nu lidt hen i det uvisse, men da de venskabelige relationer mellem hjemmeværnskompagnierne var så gode, blev kommunestyrelserne i de 2 byer enige om at oprette formel venskabsbyforbindelse. Og da den trafikmæssige afstand også var rimelig kort, gav det baggrund for en hyppig udveksling af mange forskellige foreninger og kommunalbestyrelsesbesøg.

I Foreningen Norden kan vi med stor glæde tænke tilbage på de utallige venskabsbybesøg både i Båstad og i Hundested, og de senere år også mange andre steder end i vore lokale byer. Her kan vi i første række tænke på vore årlige sammenkomster på "Sundet" specielt den 12. januar - jubilæumsdagen, en tradition, som blev startet ved 25 års dagen den 12. januar 1996, og været afholdt hvert år siden. Skæbnens ironi, at det ikke er muligt at holde den netop i jubilæumsåret 2021, men coronapandemien må vi bøje os for.

Nabohjælp

Jeg kendte ikke til en gruppe fra Helsingborg, der organiserede hjælpen på den svenske side, da de danske jøder flygtede over Øresund i oktober 1943. Men en fjernsynsudsendelse satte i vinters fokus på de mennesker, der på både dansk og svensk side hjalp flygtninge til Sverige.

Mindesten på Hälsingborg Rådhus af Christian Kapper fra 1945.

Den svenske gruppe i Hälsingborg bestod af fire politifolk. De kaldte sig ”De tre Musketörarna”, men de var nu fire. Gruppens leder var Carl Palm, der var chef for sikkerhedstjenesten og leder af pas- og grænsekontrollen i Helsingborg. De andre var Ole Olsson, Gösta Fäldt og Göta Friberg. Göta Friberg var politimester i Hälsingborg fra 1959-1973. Han har skrevet om redningsaktionen i sin bog ”Stormcentrum Öresund”. Toldere, fiskere og kystvagter i Raå og Höganäs hjalp også til. De mange flygtninge blev midlertidigt indkvarteret på Ramlösa Brunn Hotel. Alles indsats var meget vigtig, men den er aldrig rigtig blevet påskønnet af den svenske stat. Hälsingborg Kommune og Frihedsbevægelsen har dog takket og hædret dem.

Men hele det svenske folk burde have kendskab til historien, for uden deres hjælp, var det ikke gået så godt med redningsaktionen. Ufarligt var det jo heller ikke, de kom alle fire på Gestapos dødsliste.

Den danske gruppe – Syklubben – i Helsingør, der sejlede flygtningene og koordinerede redningsindsatsen med den svenske gruppe, bestod af bogbinder Erling Kjær, politiassistent Thormod Larsen samt Ove Bruhn og Børge Rønne. Det var Erling Kjær, der startede redningsaktionen. Han var en eventyrlysten mand, der havde tilbragt flere år i Argentina. Selvom han ikke før havde ført en båd og led af søsyge, måtte han tage affære, da det stod klart, at mange jøder forsøgte at komme til Sverige. Derfor anskaffede han sig en lille motorbåd og begyndte at sejle flygtninge til Sverige. Hurtigt blev båden for dårlig og for lille, så han måtte skaffe sig en større. Han kunne heller ikke klare det store antal sejlads alene, men måtte have hjælp bl.a. til at modtage og indkvartere de mange flygtninge, der strømmede til byen. De måtte skjules for Gestapo indtil de kunne sejles over.

I alt sejlede gruppen 1400 jøder over Sundet. Efter redningsindsatsen for de danske jøder fortsatte samarbejdet. Nu var det modstandsfolk og våben, der blev smuglet frem og tilbage. Her hjalp også fiskerne i, bl.a. Raå og Höganäs til med våbensmugling. De svenske politifolk var også aktive modstandsfolk, bl.a. Gösta Fäldt tog til Danmark og deltog i sabotageaktioner og andre indsatser.

Gestapo opdagede snart, at der var trafik over Øresund og satte jagten ind. Gruppens medlemmer måtte gå under jorden eller flygte til Sverige. Erling Kjær blev fanget i maj 1944. Han blev forhørt under tortur, ført til Frøslev og videre til Neuengamme. Erling Kjær har skrevet om sine oplevelser i bogen ”Med Gestapo i kølvandet”. Kammeraten Thormod Larsen blev skudt og hårdt såret ved Julebæk i januar 1944, men slap væk og flygtede i juli 1944 til Sverige. Hans tøj er udstillet på Helsingør Bymuseum.

Efter Erling Kjærs tilfangetagelse og gruppens opløsning, blev en ny gruppe dannet under ledelse af Ejnar Andersen.

Man kan se udsendelsen ”Flykten över Sundet” på DRTV. /LJ

Sveasøjlen i Helsingør afsløret 21. december 1947 i erindring om det svenske folks hjælp under besættelsestiden

De otte årstiders folk

Miljøjournalisten og forfatteren Jonna Odgaard har stor kærlighed til det samiske folk. Hun har rejst i Lapland - Sápmi – i mange år og hun holder foredrag og skriver om det i artikler og bøger.

Selvom samerne var en del af det danske rige i flere hundrede år har det ikke sat sig mange spor i vores historie og etnografiske samlinger. På Nationalmuseet har man nogle få trommer, men der er ingen egentlig samling, som f.eks. den inuitiske etnografiske samling.

Danmark undertrykte samerne, deres kultur og sprog. Man så ned på samerne og brændte de trommer, som blev brugt af åndemanere, *nåjder*. Det startede allerede under Margrethe I med, at man tvangskristnede og forfulgte samerne. Senere fulgte andre danske og svenske kongers kolonisering og udnyttelse.

Foto taget af Dorte Demant på rejse i Lapland i 2012

Vi vedkender os udnyttelsen af slaverne i Vestindien, men vil ikke tænke på, at den danske stat i flere århundreder brandbeskattede samerne samtidig med at stat og kirke så ned på dem.

Romanserien De otte årstiders folk

Danskernes manglende interesse for samerne oplevede den danske miljøjournalist Jonna Odgaard for næsten 20 år siden. Efter rejser i Lapland havde hun skrevet nogle rejserreportager, som hun prøvede at afsætte til danske aviser. Men ingen var interesseret.

Derfor har hun nu skrevet en romanserie med udgangspunkt i samernes historie og kultur, som hun håber kan vække danskernes interesse for samerne.

Serien består indtil videre af 3 bind, *Ulvens blik*, *Shamanens lærling* og *Bjørnens kraft*.

Samestøvler. Foto: Heidi Ølgaard

Seriens hovedpersoner er journalisten Mari og ulveforskeren Mats, begge svenskere med samiske rødder. Serien handler om de to fiktive personers vej tilbage til en samisk identitet. Men den handler i lige så høj grad om natur, miljø, historie og kultur. Forfatteren har stort kendskab til samernes forhold i fortid og nutid og de politiske og religiøse overgreb, de har været udsat for. Man mærker i højeste grad også forfatterens store kærlighed til Laplands natur.

Mari og Mats vej tilbage til en samisk identitet og deres kamp for at bevare natur og kultur er vældig spændende skrevet. Bøgerne er fulde af drama, magi og kærlighed. Men hun beskriver også, hvor svært det er at bevare natur og oprindelige levevis, når jagtforeninger, myndigheder og storindustrien vil drive jagt, skovhugst, udvinde råstoffer, bygge veje og vandkraftværker. Og hun er ærlig om samernes indbyrdes uenighed og stridigheder. Forfatteren kender sin Lapland og læseren bliver meget klogere på folket og landet i nord. /LJ

Same med sin ren. Foto taget af Jan Hellen, Nordkapp 2009

Her er et citat fra bogen, der tydeligt viser Jonna Odgaards engagement i miljø sagen. Det er den gamle *nåjd*, *Apmut Sekal*, der siger dette til Mari: ”Vi mennesker er på katastrofekurs i forhold til naturen og Jordens ressourcer. Skal menneskeheden overleve, er det nødvendigt, at vi genopretter vores tætte kontakt til naturen. Det kan samiske *nåjder* hjælpe til med ved at genoplive og udbrede vores traditionelle, samiske åndelighed og filosofi, som i bund og grund er en økologisk filosofi.”

Samerne og Danmark

Den 6. februar var det 103 år siden, at det allerførste samiske landsmøde blev afholdt. Dagen har siden været omtalt som samernes nationaldag.

Efter at de siden 1300-tallet var blevet udnyttet, undertrykt og mishandlet af skiftende magthavere, holdt de svenske samer i 1918 det første landsmøde i Östersund. Mødet behandlede samernes vigtigste spørgsmål: organisering, skolepolitik og bosætningspolitik. En resolution blev vedtaget og sendt til politikere og myndigheder. En af foregangskvinderne til den samiske organisering var den samiske kvinde Elsa Laula, der i 1904 skrev en brochure om samerne og samme år skrev til kongen om samernes bedrøvelige situation. Det vakte stor opmærksomhed blandt samerne, der begyndte at organisere sig.

Danmark har også et stort ansvar for samernes grusomme historie. Det begyndte allerede med Margrethe I, der i 1389 sammen med ærkebiskoppen i Lund underskrev et dokument, der befalede, at alle samer skulle omvendes til kristendommen og døbes. Før den tid havde man i al fredsommelighed handlet og udvekslet varer – mest pelsværk – med samerne.

Nu skulle samerne kristnes og koloniseres, og de blev pålagt skat i form af pelsværk. Man ønskede også, at flere bosatte sig i samernes land og belønnede dem, der bosatte sig der. Bl.a. kom mange skovfiner. De fældede træer og opdyrkede jorden. Det forstyrrede og ødelagde ofte renernes vandringsruter og besværliggjorde ren driften. Det førte til konflikter, hvor samerne næsten altid var taberne.

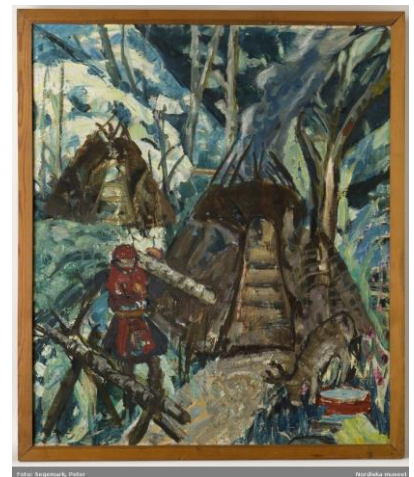

Christian IV, der i Danmark tilskyndede til hekseforfølgelse, gik også strengt efter samernes åndetro. Samernes nåjder blev betragtet som troldmænd. De skulle henrettes og deres trommer brændes.

Enkelte trommer undgik ødelæggelse og kan i dag ses på Nationalmuseet. Men det er uden oplysninger om, hvordan trommerne er erhvervet, hvor de kommer fra og hvilken betydning, de havde for samerne.

Samisk tromme. Nåjden trommede og jojkede for at komme i kontakt med ånder og forfædre.

Her i bladet havde vi i nr. 17, juni 2017 en artikel om den danske forfatter og maler Emilie Demant Hatt. Hun blev en vigtig person i samernes historie. I 1904 rejste hun med sin søster til Lapland. Her mødte hun samer Johan Turin, som hun fortalte, at hun gerne ville leve, rejse og bo med samerne. I 1907 rejste hun igen til Lapland. I mellemtiden havde hun lært sig samisk. I næsten et år boede, levede og vandrede hun med en samefamilie. Hun har skildret samerne og sine rejseoplevelser i bogen *Med lapperne i højfjeldet*, der udkom i 1913. Senere nedskrev og redigerede hun Johan Turins bog ”En bog om lappernes liv”, der udkom i 1910 på både dansk og samisk. Den bog gjorde dem begge berømt, og den kom til at betyde meget for samerne, da det var den første bog skrevet af en same på samisk. Senere udgav hun flere bøger med eventyr og fortællinger i samarbejde med Johan Turin.

Maleri af Emilie Demant Hatt med vedbærende same og kåte. Nordiska Museet. Foto: Peter Segemark

De mange uretfærdigheder, undertrykkelsen af kultur og sprog, ødelæggelsen af skove og rensdyrruterne, har truet samerne med udryddelse.

Heldigvis er vi nu klar over, hvor vigtigt det er, at give de oprindelige folk mulighed for at fortsætte deres traditionelle levevis, at beskytte deres levesteder, sprog og kultur. Desværre har Sverige ikke som Danmark og Norge ratificeret ILO-konventionen 169, der handler om oprindelige folks rettigheder og krav på landområder.

Det betyder, at der stadig er konflikter mellem samiske nomader og fastboende. Der er store økonomiske interesser i skovfældning og vandkraft. Her er det ofte samerne, der trækker det korteste strå. Men stærke naturbeskyttelsesforeninger kan bakke op om samernes ønske om fældningsforbud af gammel skov. Det er nemlig i den rigtig gamle skov at renerne finder deres vigtigste føde – laven. Og det er også i de gamle urørte skovområder, at der er den største biodiversitet. /LJ

Læstadianerne

1800-tallet var en meget mørk tid for samerne. De mange konflikter med fastboende gjorde det svært, at opretholde livet som renholder. Man så ned på samerne. Deres åndetro var forbudt og i de særlige samiske kåteskoler, blev der kun undervist på svensk. Mange gik til i alkoholisme.

Det satte den samiskfødte præst Lars Levi Læstadius (1800-1861) sig for at rette op på. Han prædikede afholdenhed og en simpel hverdag. Læstadius voksede op i en familie, hvor faderen drak. Hans mor var same, og af hende lærte han samisk. Læstadius uddannede sig til præst, men udviklede sin egen version af kristendommen.

Han fordømte ikke samernes oprindelige tro. Han opfordrede samerne til, at skrifte deres synder til hinanden og derved få syndsforladelse. Han uddannede også lægprædikanter.

At han kunne samisk og ikke ringeagede dem, gav ham mange tilhængere blandt samerne, og mange kom ud af deres alkoholmisbrug.

I 1852 havde en gruppe samiske læstadianere i Norge fået nok af, at blive betragtet som andenrangsborgere.

Opflammet af vækkelsesprædikanten Læstadius går de løs på deres plageånder.

I Kautokeino satte de ild på handelsmanden Carl Johan Ruths hus og dræbte ham. De nåede også at dræbe lensmanden og piske præsten inden de blev overmandet af andre samer. Gruppens medlemmer blev arresteret og flere blev efterfølgende henrettet. Anføreren, Aslak Hætta, blev halshugget og hans hoved sendt til universitetet i København til forskning.

Hændelsen skræmte nordmændene så meget, at de i tiden efter indførte en fornorskningspolitik, der skulle få samerne til at glemme deres sprog og kultur. Fornorskningen varede indtil 1960'erne.

Læstadius prædiker for samer. Norsk Folkemuseum

Man kan læse og se mere om det samiske oprør i filmskaberens Nils Gaups film om Kautokeino-oprøret fra 2009. Den danske forfatter Martin Petersen har skrevet om hændelsen i "Indtoget i Kautokeino" 2014. /LJ

Herunder: På besøg i samebutik 2016. Fotograf Heidi Ølgaard

Jojk

Jojken er en urgammel samisk sangform. Den praktiseres stadig. Den samiske jojk-sanger Marie Boine har i mere end 30 år holdt koncerter rundt omkring i verden. Hun fik Samerådets ærespris i 1992. Men der er også yngre sangere såsom Katarina Rimpí og Jon Henrik Fjällgren, Jon Henrik er colombiansk adoptivbarn opvokset i en samisk renholderfamilie. Han er nu selv renholder, men vandt i 2014 det svenske talentshow Talang med jojken "Daniels jojk", som han selv havde skrevet. Den kan høres på Youtube.

Åndemaneren- nåjden – bruger jojk og tromme til at fremmane skytsånder og forfædre og hjælpe til under ånderejser. En orindelig jojk består ikke af ord, men af lyde. Toner og lyde, der formidler følelser og imiterer dyr f.eks. bjørne og fugle. /LJ

Endnu en stor Margrete - Margrete Fredkulla

Hvem har hørt om den svenske kongedatter Margrete Fredkulla? Det havde jeg ikke indtil jeg hørte en podcast i Nationalmuseets serie Magtens Kvinder.

Margrete var en magtfuld dronning over Sverige og Norge i årene 1105 til ca. 1130. Så magtfuld, at der endda blev slået en mønt med hendes navn. På forsiden af mønten, der er slået i stort antal i Lund, er der, som det var sædvane på den tid, et stiliseret kongehoved med krone og et løftet sværd som tegn på kongeværdigheden. Men på bagsiden er der rundt langs kanten slået bogstaverne MARGARETA – NICALAS. Det gør mønten enestående i Norden, for der optræder kun nogle få kvindenavne på mønter i Europa i perioden 1000-1500.

Margrete og Niels, en konges og en dronnings navn på samme mønt, præget i Lund.

Margrete var datter af kong Inge Stenkilsson af Sverige. Kong Inge lå i strid med bl.a. kong Magnus Barfod af Norge og for at skabe fred mellem dem, bortgiftede han sin datter Margrete til Magnus i 1101. Derfor fik hun tilnavnet Fredkulla – fredspigen. (Selma Lagerlöf har skrevet en novelle om hende i samlingen ”Dronninger i Kongshelle” og den norske komponist Martin Andreas Udby har skrevet operaen ”Fredkulla”).

Det blev ikke noget langt ægteskab. Magnus Barfod blev dræbt i 1103, hvorefter Margrete indgik ægteskab med den nyvalgte danske konge, Niels, i 1104. Ægteskabet beseglede en alliance mellem den danske konge og Sveriges stenkiliske kongeslægt, og da den mandlige linje i denne slægt uddøde omkring år 1120, blev Margrete arvtager til dele af det svenske kongerige.

Niels var ingen stor konge og Margrete blev, i kraft af sit gode hoved og rigdom, i form af store besiddelser i Väster Götaland, den reelle regent. Takket være hendes formue og diplomatiske evner, var der i det store og hele fred i næsten 30 år.

Hos Saxo beskrives hun som samlingspunktet i den danske kongeslægt, der ellers var præget af rivalisering. 'Ringstedordinalet' antyder, at Margrete reelt bar ansvaret for kongemagten under hendes tid som dansk dronning. *”Styrelsen beroede for størstedelen paa den ædle dronning Margrete, saa at fremmede sagde, at Danmarks styrelse laa i kvindehaand.”*

Ved Konghelle står denne statue til minde om fredsmødet i 1101. Kongerne er Inge den Ældre, Erik Ejegod og Magnus Barfod. Konghelle var i middelalderen en vigtig by på grænsen mellem Norge og Sverige

Det var Margrete og Niels' søn, Magnus, der i 1131 dræbte sin fætter Knud Lavard. Der er uenighed blandt historikerne om Margrete tilskyndede Magnus til drabet, men det er helt sikkert, at mordet førte til en borgerkrig, der endte med Magnus' død og drabet på kong Niels.

Vä Kirke – nær Kristianstad i det nordøstlige Skåne

I Vä Kirke kan man se et bevis på Margretes magt og indflydelse. Kirken er fra starten af 1100-tallet og menes at være grundlagt af Margrete Fredkulla.

I koret findes et stiftelsesbillede, som muligvis forestiller Niels og Margrete. Kirken hørte til et kloster, og der lå også en kongsgård, hvor

Knud 6's dronning Gertrud boede.

Margrethe er muligvis begravet i kirken, hvor der findes en tom grav foran alteret./ LJ

Stiftelsesbillede af Margrete og hendes mand Niels.

Det er usædvanligt, at kvinden holder bygningen.

Det er sandsynligvis fordi hun har bidraget mest økonomisk